

Gezicht op Nieuw York van Johannes Vingboons (1664).

Amsterdam New York 400

Volgend jaar is het vierhonderd jaar geleden dat het VOC-schip de Halve Maen zijn anker uitwierp voor het eiland Manahatta. De rol van de Nederlandse pioniers in het latere New York is eeuwenlang onderbelicht gebleven. Dat zal in 2009 veranderen.

tekst **HENK SCHUTTEN**

Voor Angela Haines begint de tijd te dringen. De afgelopen maanden was ze als directeur van de stichting Hudson 400 in New York koortsachtig bezig sponsors te vinden voor het jubileum van de ontdekking van Manhattan. Negen miljoen dollar heeft ze nodig om alle plannen uit te voeren. "Nee, maak daar maar tien miljoen van, gezien de huidige stand van de dollar." Aanvankelijk hielden veel Amerikaanse bedrijven de boot af. "2009 leek nog te ver weg," zegt ze. "Maar nu het dichterbij komt, gaat de bal rollen. We hebben bijna de helft binnen."

Een replica van de Halve Maen ging op 15 april 1909 te water in Amsterdam, maar werd per stoomboot naar New York gevaren.

FOTO ROEL VAN LANEN

Gerard Jongerius bij de Schreierstoren.

Volgend voorjaar is het vierhonderd jaar geleden dat kapitein Henry Hudson met het VOC-schip de Halve Maen de haven van Amsterdam verliet, om enkele maanden later voet aan wal te zetten op het eiland Manahatta, dat zou uitgroeien tot het kloppend hart van New York. Zelf moet Haines, voormalig journaliste, toegeven dat ze nauwelijks op de hoogte was van de belangrijke rol die Nederland gespeeld heeft in de geschiedenis van New York. "Dat geldt voor de meeste New Yorkers, denk ik."

Ook in Nederland bleef de rol van de VOC-pioniers in wat later de Verenigde Staten zouden worden lange tijd onderbelicht, zegt Gert Tetteroo, organisator van campagnes en grote evenementen. VOC-kapitein Henry Hudson had de Britse nationaliteit. En later werd Nieuw Amsterdam bij vredesverdragen aan de Britten toegewezen, die het in 1664 veroverd hadden. Nederland kreeg Suriname. De Nederlandse invloed op New York en de VS kreeg maar weinig aandacht. Tetteroo: "Mede doordat de Britten als overwinnaars de geschiedenis schreven." Tetteroo vond dat het jubileum niet onopgemerkt voorbij mocht gaan en richtte de Stichting Henry Hudson 400 op. De plannen kwamen in een stroomversnelling toen de

Amerikaanse journalist Russell Shorto een jaar later in het boek *The island at the center of the world* de vroegste geschiedenis van New York – en de prominente rol die de Nederlanders daarin speelden – uit de doeken deed. Volgens Shorto legden de Nederlanders op Manhattan de basis voor een open, tolerante en op handel gerichte samenleving, die bepalend zou worden voor het huidige New York. Tetteroo: "Dat maakt het jubileum juist in deze tijd actueel."

Angela Haines beaamt dat. "*The Dutch dna is in our souls*," zegt ze. "Ik zie heel veel overeenkomsten tussen New Yorkers en Nederlanders. Ze werken hard, zijn toegewijd, open en hebben gevoel voor humor. Maar we hebben vooral dezelfde ondernemingsgeest. Nederlanders en New Yorkers maakt het niet uit welke huidskleur of afkomst je hebt. Het gaat alleen maar om de vraag: *can you do the job?*"

Honderd jaar geleden werd het 300-jarig jubileum van de 'ontdekking' van Manhattan in New York nog groots gevierd. De Nederlandse overheid liet een replica maken van de Halve Maen, het schip waarmee Henry Hudson in Manhattan aankwam. "Die replica werd op een stoomboot naar de

LUNCHEN MET EISENHOWER

'Omringd door fotografen en filmmensen, die van het moment af dat zij aan wal trad niet van haar weken, heeft prinses Beatrix gisteren haar Amerikaanse bezoek triomfantelijk ingezet,' schreef *Het Parool* op 12 september 1959. 'Met haar frisse ongekunsteldheid wist zij onmiddellijk het New Yorkse publiek te veroveren en met haar gevatheid de pers voor zich te winnen.'

Eerder die dag was de prinses onder begeleiding van 21 saluutschoten, gillende scheepsfluiten en waterfonteinen op brandweerboten in de haven van New York aangekomen. In rijen dik stond het Amerikaanse publiek volgens de correspondent langs de trottoirs van Broadway opgesteld, terwijl uit de ramen van de kantoorgebouwen de traditionele tickertapes – stukjes papier, geponst uit de stroken waarop de effectenkoersen worden doorgegeven – neerddarwrelden op de open grijze Chrysler waarin Beatrix naar het stadhuis werd gereden.

Daar aangekomen werd de prinses, 'smaakvol gekleed in een blauw complet met witte kraag en een hoedje van groene veren', uitbundig verwelkomd door burgemeester Robert Wagner, die in zijn toespraak de historische reis van de Halve Maen memoreerde en wees op de oude banden tussen de Nederlandse en de New Yorkse bevolking, die 'de grote liefde voor de vrijheid gemeen hebben'.

Later op de dag ontmoette de prinses vertegenwoordigers van de Amerikaanse pers 'wier stroom van vragen haar geen ogenblik van de wijs bracht'. Beatrix ontlokte de persmensen volgens de correspondent

FOTO SPAARNESTAD

'zelfs een spontaan applausje, toen zij op de vraag welke taak voor haar als kroonprinses de moeilijkste was, gevat ten antwoord gaf: een persconferentie'.

Drie dagen later gebruikte Beatrix op het Witte Huis de lunch met president Eisenhower. 'Als voorgerecht werden zwarte en groene olijven met worteltjes opgediend. Verder vermeldde het menu lamskoteletten met verse peren in saus, gestoofde selderie met gekruide doperwtten en warme broodjes, sinaasappelen met roquefortsalade en pikante saus met kaaskoekjes. Als nagerecht ananassorbet met kokoskoek en noten en gebak met koffie.'

VS gebracht," zegt Tetteroo. "In de crisisjaren is die afgebrand, maar in de jaren tachtig werd in Amerika een nieuwe replica gebouwd waarmee nu met jongeren over de rivier de Hudson wordt gevaren."

In 1959 besloten de Amerikanen nogmaals uitgebreid stil te staan bij het jubileum. De toen 21-jarige prinses Beatrix werd tien dagen met alle egards in stad en staat New York rondgeleid.

Toch leefde het aankomende jubileum tot voor kort slechts in kleine kring: "Aan beide kanten, zowel in Amsterdam als New York,

groots wil aanpakken. Een groot deel van 2009 zullen Amsterdam en New York in het teken staan van de historische connectie.

Jongorius benadrukt dat het niet om een eenmalige viering gaat, maar dat de festiviteiten als katalysator moeten fungeren voor een intensieve samenwerking in de 21ste eeuw. "Amsterdam barstte in de zeventiende eeuw van de energie en de innovatiedrift. Grote denkers als Descartes en Spinoza trokken hiernaartoe vanwege het open en liberale karakter van ons land. Afkomst of godsdienst deed er niet toe. Die cultuur van

'Die cultuur van tolerantie, vrijheid en handelsgeest werd overgeplant naar New York en die vind je daar nu nog.'

wist men van niks. We hebben iedereen wakker moeten schudden."

Samen met Gerard Jongorius, voormalig ING-bankier en tot voor kort adjunct-directeur van het Koninklijk Concertgebouworkest, wist Tetteroo de provincie Noord-Holland en de gemeente Amsterdam achter de plannen te krijgen. Niet veel later kwamen ook de staat en de stad New York over de brug. Burgemeester Michael Bloomberg liet weten dat hij het evenement voor New York

tolerantie, vrijheid en handelsgeest werd overgeplant naar New York en die vind je daar nu nog. Het zou mooi zijn als Amsterdam weer zo'n brandpunt van talent wordt. Geïnspireerd door de kosmopolitische cultuur van New York."

In New York is een Amerikaanse zusterorganisatie opgericht. "Zo wordt het ook echt een gezamenlijk Amerikaans-Nederlands feestje. Dat is van groot belang om de zichtbaarheid van Amsterdam in New York te

Angela Haines en Gert Tetteroo in New York.

vergroten en ons plekje te heroveren in het bewustzijn van de New Yorkers,” aldus Jongerius.

Een groot aantal bedrijven en instellingen heeft medewerking toegezegd, zoals de Roosevelt Foundation, het Liberty Science Center, de New York Botanical Garden, de Schiphol Groep, uitzendbedrijf Randstad,

onderhandeld over diverse series die in het jubileumjaar zullen worden uitgezonden. Zo is het de bedoeling dat veertig Amerikanen en veertig Nederlanders gedurende een week van baan wisselen, ‘van officier van justitie tot verpleegster, van onderwijzer tot brandweerman, van jeugdwerker tot burge-meester’. Of Job Cohen, die lid is van het co-

‘Veel Amsterdammers voelen zich meteen thuis in New York en omgekeerd ook.’

jachtbouwer Feadship en ingenieursbureau DHV. “Maar voor alles blijft de stichting een burgerinitiatief,” benadrukt Tetteroo. “Het gaat vooral om de inwoners van Amsterdam en New York en Nederland en de VS.”

De meeste evenementen vinden plaats tussen 4 april, de dag dat Henry Hudson vertrok uit Amsterdam, en 6 september, de dag dat hij het anker liet zakken bij het eiland Manahatta. Met televisieproducenten wordt

mité van aanbeveling, meedoet, kan Tetteroo nog niet zeggen: “Maar het gaat erom dat in alle geledingen van de maatschappij te zien is hoe het eraan toegaat, zodat we van elkaar kunnen leren.”

Camera's gaan ook mee met de klipper Stad Amsterdam, waarmee twintig Amerikaanse en Nederlandse jongeren de tocht van Hudson overdoen. De selectie van de kandidaten zal te volgen zijn op tv.

De tocht van de klipper is het ‘troetelkindje’ van voormalig gedeputeerde Patrick Poelmann, tegenwoordig dijkgraaf. Poelmann stond indertijd, met Randstadoprichter Frits Goldschmeding, aan de wieg van de bouw van de 78 meter lange klipper en werd in 2006 benaderd om het voorzitterschap van het bestuur van de Henry Hudson 400 op zich te nemen. Het jubileum biedt volgens Poelmann zakelijk en politiek grote kansen: “Dit is natuurlijk dé mogelijkheid om iets te doen aan relatie tussen de Verenigde Staten en Nederland in het algemeen en die tussen Amsterdam en New York in het bijzonder.”

Ook Poelmann vindt het achteraf onbegrijpelijk dat Nederlanders zo weinig weten van de historische banden. “Ik vind dat we best trots mogen zijn op wat we daar tot stand hebben gebracht. Nederland was in dat tijdsgewricht de plek waar mensen uit andere culturen terecht konden. De bemanning van Hudson had allerlei nationalitei-

Hudsons toevallige ontdekking

Kapitein Henry Hudson (1565-1611) was geen gemakkelijke man. Volgens schrijver Russell Shorto was hij iemand van ‘pieken en dalen: perioden van daadkracht en gedrevenheid wisselden zich af met tijden van diepe wanhoop’. Bij zijn bemanning was hij niet erg populair en hij kwam op een akelige manier aan zijn einde.

Van jongs af aan was het zijn droom om een noordelijke doorgang naar Azië te vinden, zodat zijn naam voortaan in

één adem genoemd zou worden met illustere zeevaarders als Columbus, Magelhaes, Cortes en Vasco da Gama. In 1607 en 1608 maakte de Brit in opdracht van de Londense handelsfirma Muscovy Company verschillende ontdekkingsreizen, op zoek naar zowel een noordoostelijke als een noordwestelijke doorvaart – zonder succes. Toen de Muscovy Company niet langer van zijn diensten gebruik wenste te maken, werd hij benaderd door de Hollandse Vereenigde Oost-Indische Compagnie. Vijftien jaar eerder, nadat Willem Barentsz was dood-

Replica van de Halve Maen.

gevroren op Nova Zembla, wilden de Nederlanders een nieuwe poging wagen een kortere route naar Azië te vinden. Niemand die voor deze klus beter geschikt was, vonden ze, dan kapitein Henry Hudson.

In de lente van 1609 voer Hudson met de Halve Maen de haven van Amsterdam uit. Enkele maanden later wierp het schip zijn anker uit in een perfecte natuurlijke haven, die bij de lokale indianen bekend stond onder de naam

Manahatta.

Hudson dacht aanvankelijk dat hij een zeestraat had gevonden dwars door het Amerikaanse continent. Dat viel tegen, maar het uiterst vruchtbare gebied groeide in enkele jaren uit tot een bloeiende kolonie die Nieuw Amsterdam ging heten.

In 1610 stak Hudson, die na deze reis van de Britse autoriteiten niet meer onder vreemde vlag mocht reizen, nog een keer de Atlantische Oceaan over naar Amerika, maar dit keer nog veel noordelijker, tot zijn schip vast kwam

te zitten in het ijs. Toen de kapitein weigerde rechtsomkeert te maken, in de rotsvast overtuiging dat de doorgang waarnaar hij zocht er toch moest zijn, kwam de bemanning tegen hem in opstand. Samen met zijn enkele vertrouwelingen, onder wie zijn zoon, werd hij in een sloep op open zee achtergelaten, zonder voedsel en water. De lichamen zijn nooit teruggevonden.

FOTO JAN VAN BREDA

Aziz Bekkaoui

ten. Het is niet zo gek om daar nog eens aan herinnerd te worden.”

De toon mag volgens Jongerius overigens niet te ‘belerend’ zijn: “In New York hebben ze het nooit over de multiculturele samenleving. Men spreekt iemand niet aan op zijn afkomst, maar waar hij of zij goed in is.”

Modeontwerper Aziz Bekkaoui, een andere opmerkelijke naam in het bestuur van de

stichting Hudson 400, is het met Jongerius eens. In veel opzichten lijken Amsterdam en New York nog steeds erg op elkaar, vindt hij: “Als je, zoals ik, vaak naar New York gaat, kom je dingen tegen die heel vertrouwd zijn. Amsterdammers en New Yorkers delen bepaalde gevoelens. Veel Amsterdammers voelen zich meteen thuis in New York en omgekeerd ook, hoor ik van Amerikanen die naar Amsterdam komen. Dit mag geen viering worden waarover je later niets meer hoort. Het gaat niet om geschiedenis of zakelijke betrekkingen of kunst, het gaat om een gevoel.”

Bekkaoui gaat zich met ‘Transit 09 New York-Amsterdam’ bezighouden. Een omvangrijk kunstproject in de publieke ruimte van kunstenaars, musici, dj’s, architecten en theatermakers – van wie hij de namen nog niet kan noemen. “De kunstwerken worden na een jaar van de ene naar de andere stad overgeheveld, over de oceaan, net als in de tijd van Henry Hudson.”

Andere projecten die op stapel staan, zijn een internationale waterconferentie en de opening van de *New Amsterdam trail* in New York, een wandelroute langs historische plekken in Manhattan die door Russell Shorto van audiocommentaar wordt voorzien.

Jongerius wil ook in Amsterdam zo’n route uitstippelen. “Bijvoorbeeld langs het West-Indisch Huis en de Schreierstoren, waar Henry Hudson vertrok. En in de Oude Kerk en Waalse Kerk liggen veel nazaten van de kolonisten begraven.”

Het programma is hiermee nog lang niet compleet. Er komen tentoonstellingen en wellicht documentaires en speelfilms en ondernemers hopen nu al een graantje mee te pikken. Zo meldde zich onlangs nog een koekfabrikant die Henry Hudson-wafels op de markt wil brengen. Een brouwer komt met een speciaal bier en er komt een Henry Hudson-tulp. Tetteroo: “De fase van kwartiermaken is afgerond.”

ADVERTENTIE

Vind je grote liefde!

Op zoek naar de partner die perfect bij u past? Met de psychologische PARSHIP-test maakt u kennis met meer dan 3 miljoen serieuze singles en vindt u uw grote liefde gegarandeerd. **Nu gratis aanmelden.**

PARSHIP.nl
De online relatieservice